

हिमा गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ५

संख्या : ५

मिति : २०८१/०८/३०

भाग-२

हिमा गाउँपालिका

कालिकाखेत, जुम्ला

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

गाउँपालिकाको कृषि विकास कार्यक्रम संचालन

तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१

हिमा गाउँकार्यपालिकाको मिति २०८१/०८/३० गते को निर्णयबाट स्वीकृत

कार्यविधि नं. १

हिमा गाउँपालिकाको कृषि विकास कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि,
२०८१

प्रस्तावना

संविधानतः कृषि तथा पशुपन्छीपालन, कृषि उत्पादनको व्यवस्थापन, पशुपन्छीस्वास्थ्य, सहकारी, कृषिसडक, साना सिचाई लगायत कृषि प्रसार कार्यक्रमको संचालन, व्यवस्थापन र सोको नियमन गर्ने जिम्मेवारी एकल अधिकारको रूपमा स्थानिय सरकारमा निहित रहेको छ । यसै लाई आधार मानि संघीय व्यवस्थापिका संसदले स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ समेत पारित गरिसकेको छ । सो ऐनले स्थानीय तहको काम, कर्तव्य र अधिकारलाई विस्तृत रूपमा परिभाषित गरेको छ ।

उक्त परिप्रेक्षमा यस गाउँपालिकाले संविधान र ऐनले प्रावधान गरेका अधिकारको उपयोग गरी कृषिमा उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, ब्यवसायीकरण र कृषि उद्धमशीलताको विकास गरी स्थानीय स्तरमा नै रोजगारीका अवसरहरूको सृजना गर्दै कृषकहरूको आयस्तर वृद्धि गर्ने उद्देश्य लिएको छ । यस उद्देश्यलाई हासिल गर्न यस गाउँपालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र प्राथमिकताका आधारमा कृषकहरूको माग र आवश्यकता अनुसारका उपयुक्त कृषि प्रविधि तथा सेवा सर्वशुलभ रूपमा उपलब्ध गराउनु अनिवार्य भएकोले सो का लागि कृषि विकास कार्यक्रमको तर्जुमा र सोको प्रभावकारी संचालन तथा व्यवस्थापन गर्न ऐन को दफा १०२ को उपदफा २ को अधिनमा रहि यो "कृषि विकास कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१" तयार गरि जाँरि गरिएको छ ।

परिच्छेद १
नाम, परिभाषा र उद्देश्य

१. नाम र प्रारम्भ

- क. यस कार्यविधीको नाम "गाउँपालिकाको कृषि विकास कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधी, २०८१" रहेको छ ।
- ख. यो कार्यविधी हिमा गाउँ कार्यपालिकाले पारित गरेको मिति देखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा

बिषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधीमा,

- क) "अध्यक्ष" भन्नाले गाउँपालिकाको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।
- ख) "उपाध्यक्ष" भन्नाले गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।
- ग) "ऐन" भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ लाई बुझाउँछ ।
- घ) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले गाउँपालिकाको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा कामगर्न जिम्मेवारी तोकिएको प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्छ ।
- ङ) "कानून" भन्नाले संघीय कानून प्रदेश कानून र स्थानीय कानून सम्झनु पर्छ ।
- च) "कार्यपालिका" भन्नाले गाउँकार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।
- छ) "कार्यविधी" भन्नाले गाउँपालिकाको कृषि विकास कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधी, २०७६लाई सम्झनु पर्दछ ।
- ज) "कृषि" भन्नाले जीवन धान्न र विकास/वृद्धिका लागि आवश्यक खाना, रेशा, जैविक उर्जा, जडिवुटी र अन्य वस्तु उत्पादन गर्न प्रयोग गरिने विरुवा, पशुपन्छीपन्छी (माछासमेत) र ढुसी(च्याउजात)को खेती, मौरी पालन वा पालन र प्रजनन सम्बन्धि कार्य भन्ने बुझाउँ छ ।
- झ) "कृषक" भन्नाले कृषि वा कृषि क्षेत्रमा संलग्न व्यक्ति, खाना वा कच्चा पदार्थ उत्पादनको लागि जिवित (वाली वा पशुपन्छीपंक्षी, मत्स्य आदि) वस्तुको उत्पादनमा संलग्न व्यक्ति भन्ने बुझाउँदछ ।
- ञ) "गाउँपालिका" भन्नाले संविधान बमोजिम स्थापना भएका गाउँपालिका सम्झनु पर्छ । यस ले गाउँ कार्यपालिकालाई समेत जनाउने छ ।

- ट) "गाउँसभा" भन्नाले संविधानको धारा २२२ को उपधारा १ बमोजिमको गाउँसभा सम्झनु पर्छ ।
- ठ) "पदाधिकारी" भन्नाले कार्यपालिकाको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष तथा कार्यपालिकाका अन्य सदस्य सम्झनु पर्छ ।
- ड) "प्रदेश" भन्नाले संघीय इकाइमा विभाजन गरिएको नेपालको संघीय इकाइको कर्णाली प्रदेश सम्झनु पर्दछ ।
- ढ) "विषयगत शाखा" भन्नाले गाउँपालिकामा कृषि क्षेत्रको विकासका लागि स्थापना भएका शाखा, इकाई तथा सेवा केन्द्रलाई जनाउँदछ । यस ले अन्य विषयगत क्षेत्रको विकासका लागि गाउँ पालिकामा स्थापना भएका शाखालाई समेत जनाउँद छ ।
- न) "मन्त्रालय" भन्नाले कृषि विषय हेर्ने नेपाल सरकारको संघीय मन्त्रालय तथा प्रदेश सरकारको प्रादेशिक मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।
- फ) "योजना" भन्नाले आयोजना, परियोजना तथा कार्यक्रम समेतलाई जनाउँद छ ।
- ब) "वडा" भन्नाले गाउँपालिकाको वडालाई सम्झनुपर्छ ।
- भ) "वडाअध्यक्ष" भन्नाले गाउँपालिकाका वडाका अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।
- म) "वडासमिति" भन्नाले संविधानको धारा २२२ को उपधारा ४ धारा २२३ को उपधारा ४ बमोजिमको गाउँपालिकाका वडा समिति सम्झनु पर्छ ।
- य) "सदस्य" भन्नाले, गाउँ कार्यपालिकाको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले गाउँ कार्यपालिकाको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष वा वडा समितिको सदस्यलाई समेत जनाउँछ ।
- र) कृषि विकास समितिको सम्बन्धमा गाउँपालिकामा कृषि कार्यक्रम संचालन र व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिका मा गठन भएको कृषि विकास समिति तथा उप समितिका संयोजक, उपसंयोजक तथा सदस्य समेतलाई जनाउँ छ ।
- ल) "समिति" भन्नाले यस कार्यविधीको व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकामा गठन भएको कृषि विकास समिति तथा उपसमितिलाई जनाउँद छ ।
- व) "संविधान" भन्नाले नेपालको संविधान लाई सम्झनु पर्दछ ।
- श) "संघ" भन्नाले संघीय संरचनाको सबै भन्दा माथिल्लो इकाइको रूपमा रहने संघीय तह सम्झनु पर्दछ ।
- ष) "स्थानीय तह" भन्नाले गाउँपालिकालाई जनाउँद छ ।

३. कार्यविधिको उद्देश्य

यस कार्यविधिको मूल उद्देश्य यस हिमा गाउँपालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र अवलम्बन गर्ने कृषि विकास कार्यक्रमको तर्जुमा, सो को प्रभावकारी संचालन तथा व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउने र कृषक परिवारलाई कृषि सेवा प्रवाह गर्ने रहेको छ । यस का विशिष्ट उद्देश्यहरु देहाय अनुसार रहेका छन् ।

- क) कृषि प्रसार सेवालाई बहुपक्षीय एवं प्रभावकारी रूपमा सञ्चालनका लागि यस गाँउपालिका तथा वडातहमा अवश्यक संस्थागत संरचना बनाउन र सोको प्रभावकारी परिचालनमा सहयोग गर्ने ।
- ख) यस हिमा गाँउपालिकाको आवधिक तथा वार्षिक कृषि विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।
- ग) कार्यक्रम तर्जुमा तथा संचालनमा राजनैतिक तथा प्रशासनीक जवाफदेहिताको सुनिश्चितता गर्न सहयोग गर्ने ।
- घ) कृषि तथा पशुपन्छीपंक्षी विकासका कार्यक्रम संचालनका लागि आवश्यक नीति निर्माण तथा मापदण्ड निर्धारण गर्न सहयोग पुऱ्याउने

परिच्छेद २

कृषि विकास कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापनका लागि संस्थागत संरचना

२.१. यस गाउँपालिकाको संगठन संरचना तथा कर्मचारी व्यवस्था

क) यस गाउँपालिकामा आवश्यकता र प्राथमिकता अनुसार कृषि तथा पशुपन्छी पंक्षीक्षेत्रको समग्र विकासका लागि कार्य संचालन गर्न गराउन गाउँपालिकाले पारित गरेको कार्य विभाजन नियमावली बमोजिम गाउँपालिकामा कृषि, पशुपन्छीपंक्षी विकास शाखा, वडातह मा इकाइ वा सेवा केन्द्र स्थापना गर्ने छ । कृषि तथा पशुपन्छीपंक्षी विकास शाखाको काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को अधिनमा रहि यस गाउँपालिकाले पारित गरेको कार्य विभाजन नियमावलीमा व्यवस्था भएबमोजिम हुने छ । त्यस्तै वडा वा सेवा केन्द्रस्तरमा समेत कृषि कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन गर्न आवश्यक प्राविधिक सेवा सहज

एवं प्रभावकारी बनाउनका लागि बहुपक्षीय कृषि प्रसार पद्धतीका लागि यस गाउँपालिकाले आवश्यक संयन्त्र वा इकाईको स्थापना गर्ने छ ।

- ख) उक्त शाखा तथा वडा तहका संरचना वा सेवा केन्द्रमा कति स्थायी र करार काकर्मचारी रहने छन भन्ने विषय गाउँपालिकाले सर्भे गरि पारित गरेको संगठन संरचना अनुसार हुनेछ ।
- ग) गाउँपालिकाले श्रोत साधनको अधिकतम उपयोग र सहकार्यका लागि अन्य सरकारी, गैह्रसरकारी संघ संस्था तथा निजी क्षेत्रका सेवा प्रदायक सँग साझेदारी गरि कृषि सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक संयन्त्र स्थापना तथा तिनको परिचालन गर्ने छ ।
- घ) गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार स्थानीय कृषि श्रोत व्यक्तिहरुको विकास तथा परिचालन गरि कृषि प्रसार सेवाको विस्तार गर्ने छ ।

२.२ कृषि विकास समितिको गठन तथा परिचालन

संविधान र स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ परिच्छेद ३ मा निर्धारण भएका कृषि विकासका कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न गराउन, आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा, स्थानिय कृषि विकासका नीति नियम, कार्यविधी, मापदण्ड निर्धारण तथा जनप्रतिनिधिहरुको कार्यक्रम प्रति जबाफदेहिता सुनिश्चित गर्न गाउँपालिकाले पारित गरेको कार्य विभाजन तथा कार्य सम्पादन नियमावलीको अधिनमा रही सामाजिक समावेशिताका आधारमा कार्यपालिका अन्तरगत कृषि विकास समिति गठन गरिने छ ।

गाउँपालिकाको कृषि विकास समितिको संरचना निम्नानुसार हुने छ ।

१. गाउँपालिकाको आर्थिक विकास समितिको संयोजक - (संयोजक)
२. कार्यपालिकाले तोकेको महिला सदस्य - (सदस्य)
३. कार्यपालिकाले तोकेको दलित वा अल्पसंख्यक सदस्य - (सदस्य)
५. गाउँपालिकाका एग्रीभेटका प्रतिनिधि - (सदस्य)
६. गाउँपालिकाका वित्तीय एवं कृषि सहकारी संस्थाका महिला प्रतिनिधि - (सदस्य)

७. गाउँपालिका भित्र का कृषक अगुवा मध्येबाट मनोनयन भएका एकजना महिला र एक जना पुरुष कृषक प्रतिनिधि - (सदस्य)
८. पशुपन्छी विकास शाखा प्रमुखकृषि विकास शाखा - (सदस्य)
९. पशुपन्छी विकास शाखा प्रमुखकृषि विकास शाखा - (सदस्य सचिव)

नोट: गाउँपालिका गुणस्तर नियन्त्रण शाखा, बजार व्यवस्थापन शाखाका प्रमुख वा प्रतिनिधि तथा कृषिसँग सम्बन्धित विशेषज्ञ वा अनुभवी कृषक, कृषि क्षेत्रमा योगदान ग्याउने व्यक्तिलाई आवश्यकतानुसार आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

कृषि विकास समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ मा उल्लेखित प्रावधानहरूको परिधि भित्र रहि गाउँपालिका कृषि विकास समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार हुनेछ ।

का. कृषि विकास योजना तर्जुमा

- गाउँपालिकाको कृषि विकासको प्राथमिकताहरू निर्धारण गर्ने,
- गाउँपालिकाको रणनीतिक, आवधिक तथा वार्षिक कृषि योजना तर्जुमा गरि गाउँसभाबाट अनुमोदन गराउने । योजना तर्जुमा गर्दा सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरूको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,
- महिला तथा विपन्न वर्ग, व्यवसायीक कृषक लक्षित गरि कृषि विकास कार्यक्रम तर्जुमा तथा सो को कार्यान्वयन मा सहयोग गर्ने,
- गाउँपालिकामा कृषि सम्बन्धी सूचना, तथ्यांक राख्ने, तिनको विश्लेषण र राजनैतिक निर्णय प्रक्रियामा यस्ता सूचना तथा तथ्यांकको उपयोग गर्न सहजी करण गर्ने,

ख. नीतिनिर्माण

- कृषि तथा पशुपन्छीविकास सम्बन्धि स्थानिय नीति, कानुन कार्यविधी, मापदण्ड तर्जुमा गरि आवश्यकता अनुसार गाउँकार्यपालिका तथा गाउँसभाबाट पासगराई स्थानिय राजपत्रमा प्रकासित गर्ने र सोको कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

ग. समन्वय तथा सहकार्य

- गाउँपालिकाका विभिन्न समिति तथा उपसमितिहरू लगायत गाउँकार्यपालिका तथा गाँउ व्यवस्थापिका सँग समन्वय गर्ने,
- कृषि योजना तर्जुमा तथा सोको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि कृषिमा संलग्न कृषक संघ, संगठन, कृषि सहकारी, विभिन्न सरकारी, गैह्र सरकारी संघ संस्था तथा निजी क्षेत्रहरू सँग समन्वय र सहकार्य गर्ने,
- कृषि विकाससँग सम्बन्धित कार्यका लागि अन्तर पालिका समन्वय, कृषि विकास कार्यालय, भेटेरिनरी हस्पिटल तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय, प्रदेश तथा संघीय सरकारका कार्यक्रम एवं आयोजना हरू सँग सहकार्य र समन्वय गर्ने र स्थानीय स्तरमा यस्ता आयोजनाको कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने,
- कृषि तथा पशुपन्छी सम्बन्धि उत्पादन सामग्री जस्तै मल, बीउ, नश्ल आदि को मापदण्ड निर्धारण तथा सो अनुगमन मा समन्वय एवं सहजीकरण गर्ने,
- स्थानीय उत्पादन, प्रांगारिक उत्पादन आदिको सिफारिस तथा आवश्यक प्रमाण-पत्र उपलब्ध गराउन सहजीकरण गर्ने,
- गाउँपालिकामा मुख्य मुख्य कृषि तथा पशुपन्छीजन्य उपजको विस्तार एवं विविधिकरण र वजारीकरणका लागि यस सँग सम्बन्धित बहुसरोकारवाला मञ्चको सञ्चालन एवं सहजीकरण गर्ने,
- संघ, प्रदेश तथा स्थानियतहका कार्यक्रमको संयोजन तथा कार्यान्वयन र अनुगमनमा संयोजनकारी भूमिका निर्वाह गर्ने,
- संघ तथा प्रदेश कारण नैतिक प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमलाई स्थानिय तहको लक्ष्य तथा उपलब्धि सँग जोड्ने ।

घ. बजेट तथा जनशक्ति व्यवस्थापन

- कृषि विकासका लागि आवश्यक बजेटको लेखाजोखा, व्यवस्थापन तथा सोको प्रभावकारी परिचालन गर्ने गराउने,
- गाउँपालिकामा कृषि विकास कार्यक्रम संचालनका लागि आवश्यक जनशक्तिको प्रक्षेपण तथा व्यवस्थापन गर्न गाउँकार्यपालिकालाई सहयोग गर्ने ।

ड. गाउँपालिकाको कृषि तथा पशुपन्छी विकासका सम्भाव्यता अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने गराउने ।

च. अनुगमन तथा मुल्याङ्कन

- गाउँपालिकाद्वारा संचालित गाउँ विभिन्न कृषि विकास कार्यक्रमहरूको नियमित रूपमा अनुगमन, उपलब्धिहरूको समिक्षा गरि कार्यपालिका, कृषि तथा पशुपन्छी विकास शाखालाई रायसुझाव तथा निर्देशन दिने,
- संघ, प्रदेश तथा अन्य विभिन्न निकायबाट सञ्चालित कृषि तथा पशुपन्छी विकासका कार्यक्रमको नियमित अनुगमन गरी सम्बन्धित पक्षलाई सुझाव दिने,
- कृषि तथा पशुपन्छी विकास शाखामा अनुगमन तथा मूल्यांकन पद्धतीको स्थापना तथा कार्यान्वयनका लागि आवश्यक सहयोग तथा निर्देशन दिने।

छ. गाउँपालिकामा संचालन हुने सानासिंचाई आयोजनाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन, सर्भेडिजाइन, निर्माण तथा संचालन कार्यका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने।

ज. संघीय तथा प्रादेशिक सरकारबाट पालिकास्तरमा संचालन हुने सिंचाईका योजनाहरू प्रभावकारीरूपमा संचालन गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने।

झ. क्षमता अभिवृद्धि

- कृषि कार्यक्रमलाई प्रभावकारी संचालन तथा व्यवस्थापनका लागि समितिका पदाधिकारी कर्मचारीहरू, कार्यपालिका तथा व्यवस्थापीका सदस्यहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- कृषि तथा पशुपन्छी विकास शाखाको क्षमता अभिवृद्धिका लागि गाउँकार्यपालिका, प्रदेश तथा संघ र अन्य निकाय सँग समन्वय एवं साझेदारी गर्ने।

ञ. कृषि उत्पादन सामग्रीहरूको सर्वशुलभरूपमा उपलब्ध गराउन आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने।

ट. कृषि उत्पादन, उत्पादकत्व बृद्धि तथा उत्पादित बस्तुहरूको प्रशोधन र बजारिकरण गर्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने।

परिच्छेद ३

स्थानीय तहमा कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालन र व्यवस्थापन

३.१. गाउँपालिकाको कृषि विकासका नीति नियम, कार्यविधि, मापदण्ड निर्धारण

- स्थानीय सरकार संचालन ऐन को परिधि भित्र रहेर यस गाउँपालिकाले कृषि विकासको लागि ऐन, नीति नियम तथा कार्यक्रम संचालनको लागि आवश्यक मापदण्ड बनाई सोको आधारमा कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्ने छ,
- नीति नियम तर्जुमा गर्दा महिला कृषक, युवा, बैदेशीक रोजगारीमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरू, कृषि उद्धमी, साना तथा व्यवसायीक कृषकहरूका लागि लक्षित गरि सामाजिक समावेशीताका आधारमा नीति निर्माण गरि लागू गर्ने।

३.२. कृषि बिकास योजना र बजेट तर्जुमा

- गाउँपालिकाले कृषि विकास समितिको सहयोगमा भूगोल अनुसार प्राविधिक रुपले उपयुक्त हुने गरी कृषि क्षेत्रको प्राथमिकता निर्धारण गर्नेछ,
- गाउँपालिकाले अल्पकालीन, मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन कृषि विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई राखे र उक्त योजनामा लिएका नीति रणनीतिलाई आवश्यकता अनुसार गाउँपालिकाको आवधिक योजनामा समावेश गरी लागू गर्ने गराउने,
- गाउँपालिकाबाट बजेट पूर्वानुमान र मार्गदर्शन प्राप्त भएपछि समितिको बैठकबाट वडा स्तर र गाउँपालिका स्तरीय बजेट पूर्वानुमानलाई बाँडफाँट गर्न कृषि विषयक सबै सरोकारवालाको बैठक आयोजन गर्ने,
- कृषि विकास समितिले स्वीकृत बिषयगत क्षेत्र र आवधिक योजनाले लिएका लक्ष्य र उद्देश्य प्राप्तिका लागि वार्षिक योजना तर्जुमाको सिलसिलामा बजेट पूर्वानुमान र मार्गदर्शनमा समावेश गर्न गाउँपालिका संग समन्वय गर्ने छ,
- गाउँपालिकाले कृषि विकासको योजना तर्जुमा गर्दा साना तथा मझौला सिंचाईको योजनालाई समेत समावेश गरि बनाउनु पर्नेछ,
- स्थानीय तहमा सिंचाईका योजना बनाउदा तथा सोको कार्य संचालन गर्दा जल उपभोक्ता समितिको सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ,
- योजनाको प्राथमिकता निर्धारण, तर्जुमा तथा कार्यान्वयन अनुसूची १ बमोजिम हुनेछ।

३.३. कृषि तथा पशुपन्छी विकासका क्षेत्रमा बजेट व्यवस्थापन तथा प्रवाह प्रक्रिया

- क. संघ र प्रदेश सरकार बाट गाउँकार्यपालिकामा सशर्त, विशेष वा सम्पूरक अनुदानको रूपमा कृषि क्षेत्रको बजेट प्राप्त वा निकास हुने छ र गाउँकार्यपालिकाले पनि आफ्नो आय वा समानिकरण अनुदानबाट रकम थप गरी पठाउन सक्नेछ।
- ख. वैदेशिक श्रोतको अनुदान, ऋण वा प्राविधिक सहायता अन्तर्गतको रकम समेत सशर्त रूपमा पालिकाले निकास पठाउने छ।
- ग. यसरी कृषि क्षेत्रका लागि प्राप्त भएको रकम सम्बन्धित सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको सातदिन भित्र गाउँपालिकाको अध्यक्षले सम्बन्धित प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नेछ।
- घ. कृषि तथा पशुपन्छी विकास शाखाले आफुलाई प्राप्त अख्तियारी र कार्यान्वयन मार्गदर्शन कृषि विकास समितिमा पेश गर्ने र कार्यजिम्मेवारी तालिका बमोजिम जिम्मेवार पदाधिकारीलाई कार्यक्रमको बाँडफाँट गरी खर्च गर्न गराउने निर्देशन दिनेछ।
- ङ. अनुदान र सहूलियत वितरण सम्बन्धि छुट्टै कार्यविधि सम्बन्धित कार्यपालिकाबाट पारित गराई राख्नु पर्नेछ।
- च. प्राप्त वस्तुगत सहायता वितरण भन्दा अगाडि गुणस्तरय की नगरी निश्चित भएपछि मात्र वितरणको व्यवस्था मिलाइने छ।
- छ. कृषि कार्यक्रममा वैदेशिक सहायता अन्तर्गतको रकम भए सम्झौता बमोजिमको शर्तका अधिनमा रही खर्च गर्नु पर्ने छ र आर्थिक प्रतिवेदन तोकिएको ढाँचामा सम्बन्धित विकास साझेदारलाई समेत उपलब्ध गराउनुपर्ने छ।
- ज. यदि वैदेशिक सहयोगको प्राविधिक सहायता अन्तर्गत रकम संघीय सरकारको स्वीकृतिमा स्थानीय तहसंग सम्झौतागरी कार्य संचालन गरिएको छ र रकम स्थानीय कोषबाट प्राप्त भएको छ भने द्वीपक्षीय सम्झौता बमोजिमका शर्त पालना गर्नु पर्ने छ र निजले मागेको ढाँचामा हिसाब बुझाउनु पर्ने छ।

- झ. यि सबै कार्यको लेखापरीक्षणको जिम्मेवारी सम्बन्धित अखितयारी प्राप्त शाखा प्रमुखको हुने छ र वार्षिक रूपमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धित विकास साझेदारलाई समेत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- ज. लेखा सम्बन्धि सम्पूर्ण प्रतिवेदन वार्षिक रूपमा सम्बन्धित सभाको लेखा समितिमा प्रस्तुत गर्न सम्बन्धित कार्यपालिकामा प्रस्तुत गर्नु पर्ने छ,
- ट. बजेट कार्यान्वयन गर्दा वितीय जोखिम न्यूनिकरणका कारण र निराकरणका उपाय समेत अबलम्बन गरी न्यूनिकरण गर्ने पहल गर्ने ।

३.४. पारदर्शिता, जबावदेहिता तथा उत्तरदायित्व, प्रचार, प्रसार, सूचनाको हक र सुशासन

- गाउँपालिकामा गरिने क्रियाकलाप, प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई पारदर्शी, उत्तरदायी, जबाफदेही र प्रभावकारी रूपमा नागरिक प्रति संबेदनशील भई संचालन गर्ने,
- गाउँपालिकामा कार्यक्रम संचालन गर्दा सुशासनका मूलभूत मान्यता जस्तै कानूनी शासन, आर्थिक अनुशासन, मानव अधिकारको पूर्णप्रत्याभुति, विकेन्द्रीकरण तथा भ्रष्टाचार मुक्त प्रशासन जस्ता असल शासनका आधारभूत मान्यतालाई आत्मसात गर्दै कार्य गर्ने संस्कृति अबलम्बन गर्ने,
- गाउँपालिकामा सुशासन कायम गर्न गराउन कृषि विकास समितिले विशेषपहल गर्ने छ र स्थानीय सरकारबाट कृषि कार्यक्रम मा सुशासनको प्रत्याभुति दिलाउन असल शासनका निम्न मूल्य मान्यताको अबलम्बन गर्ने,
- कृषि कार्यक्रम मा सम्बद्ध सबै कर्मचारी र संघ संस्था यस गाउँपालिका प्रति उत्तरदायी भइ कार्य गर्ने छन र तोकिएको जिम्मेवारी तोकिएको समयमा सम्पादन गरी जबाफ देही प्रशासन संचालन गर्ने,
- गाउँपालिकामा कृषि विकास समिति बीच कार्य जिम्मेवारीको स्पष्ट बाँडफाँट कार्य विभाजन नियमावलीमा व्यवस्था गरी गरिनुका साथै कृषि सम्बन्धि कार्यका लागि जिम्मेवार संस्थाको रूपमा यस समितिको विकास गरिने छ, र समितिले पनि सम्बन्धित कार्यालयलाई कार्य जिम्मेवारी किटान गरी जिम्मेवार बनाउन सहजी करण गर्ने छ,
- कृषि समबद्ध सबै शाखा प्रमुखबीच कार्य सम्पादन करार गरिने छ, र उक्त करारको संस्थागत रूपमा नियमित समीक्षा गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाउने,

- कृषि सम्बद्ध सबै शाखा वा कार्यालयले आफ्नो शाखाबाट उपलब्ध गराइने सेवा, सुविधालाई निर्दिष्ट ढाँचामा नागरिक बडापत्रमा प्रकाशित गरि राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
- विकास निर्माणका कार्यमा नागरिकको सहभागिता बृद्धि गराउन सहभागितातत्कम समावेशी योजना प्रक्रिया अनिवार्य अवलम्बन गरिने छ र कार्यसंचालन गर्दा नागरिकको सहभागिता स्वामित्व प्राप्त हुने गरी गरिनेछ । यसरी कार्यगर्दा विशेष गरेर दलित, अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत वा साना किसान र महिला प्रति विशेष सम्बेदनशील रहनेगरी कार्य व्यवस्था मिलाउने,
- निश्चित र कम भन्दा माथि को विकास निर्माण कार्यमा सबै विवरण देखिने गरी योजना स्थल र सार्वजनिक स्थानमा सूचनापाटीको (होर्डिगबोर्डको) व्यवस्था गर्ने,
- नागरिकको गुनासो सुन्ने र संबोधन गर्ने संस्थागत संयन्त्र स्थापित गरी क्रियाशिल गराइनेछ,
- सुशासनका अभ्यासहरू जस्तै सार्वजनिक/सामाजिक परीक्षण, नागरिक सुनवाई, नागरिक पृष्ठपोषण प्रतिवेदन सम्बन्धित कार्यविधीमा तोकिएको समयमा गर्नेगराउने व्यवस्था मिलाउने,
- सार्वजनिक खरीद ऐन नियमावली बमोजिम खरीद कार्य गर्ने गराउने,
- आचार संहिता अनिवार्य रूपमा परिपालना गर्ने गराउने,
- सूचनाको हक सम्बन्धि ऐन को पालना गरिने र बर्गिकृत बाहेकका सबै प्रकारका सूचना नागरिकको पहुँचमा पुऱ्याउने,
- बार्षिक कार्यक्रम र बजेट र चौमासिक तथा बार्षिक गाउँपालिकाको कृषि विकासका नीति नियम, कार्यविधी, मापदण्ड निर्धारण,
- स्थानिय सरकार संचालन ऐन को परिधिभित्र रहेर यस गाउँपालिकाले कृषि विकासको लागि ऐन, नीति नियम तथा कार्यक्रम संचालन का लागि आवश्यक मापदण्ड बनाइ सोको आधारमा कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्ने छ,
- नीति नियम तर्जुमा गर्दा महिला कृषक, युवा, बैदेशीक रोजगारीमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरू, कृषि उद्धमी, साना तथा व्यवसायीक कृषकहरूका लागि लक्षित गरि सामाजिक समावेशीताका आधारमा नीति निर्माण गरि लागुगर्ने ।

३.५. अनुगमन, मुल्यांकन, समीक्षा र प्रतिवेदन

क. अनुगमन

- योजना वा कार्यक्रम को एकल वा संयुक्त अनुगमन कार्यक्रमो कार्यतालिका गाउँपालिकाको अनुगमन समितिबाट स्वीकृत गराई राख्ने र बजेट समेत छुट्याउने,
- कृषि विकास समितिले आवश्यकता अनुसारको अनुगमन संयन्त्र गठन गरी नियमित अनुगमनको व्यवस्था मिलाउने छ। गाउँपालिकामा अनुगमन र सुपरिवेक्षणका लागि उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा गठित संस्थागत संयन्त्रको व्यवस्था भएकोले उक्त संयन्त्र सँग समितिले समन्वय गरी अनुगमनको व्यवस्था गर्ने,
- सूचना प्रविधिको उपयोगबाट अनुगमन सूचना प्रणाली बर्तमानमा स्थापित गर्दा उपयुक्त हुने हुनाले अनुगमनका लागि उपयुक्त प्रणाली विकास गर्ने,
- कृषि विकास समितिले पनि आफु अन्तर्गत संचालित कार्यक्रमहरूको समयमै अनुगमन गर्न कृषि विकास समितिको संयोजक वा अन्य सदस्यको संयोजकत्वमा सम्बद्ध शाखाका प्रमुख वा निजको प्रतिनिधि, गैरसरकारी संस्थाको प्रतिनिधि, कृषक समूहको प्रतिनिधि, सहकारी संस्थाको प्रतिनिधि रहेको अनुगमन उपसमिति गठन गर्ने र त्यस्को सचिव कृषि शाखा प्रमुख हुने व्यवस्था मिलाउने,
- स्थानीय प्राथमिकता प्राप्त, बहुबर्षिय वा पूँजिगत लगानी अत्यधिक भएका योजना, कार्यक्रमहरूका लागि छुट्टै सूचक तयार गरी नियमित अनुगमन गर्ने प्रणाली स्थापित गरिने छ र देखापरेका समस्या समयमै समाधान गरी योजना कार्यक्रम सुचारु गराउने व्यवस्था मिलाउने,
- समितिले बिषयगत शाखामा पनि सुपरिवेक्षण तथा अनुगमनका लागि बजेटको व्यवस्थागरी अनुगमन गर्न गराउन आवश्यक निर्देशन दिने।

ख. मध्यावधि मुल्यांकन

- गाउँपालिकामा आवधिक योजना तयार गरी संचालनमा ल्याएको छ भने उक्त योजनाको समष्टिगत उपलब्धि र परिणामको मापन हुने गरी

बाह्यनिकाय वा विशेषज्ञबाट मध्यावधि मुल्यांकन गर्ने प्रणाली अबलम्बन गर्ने,

- बहुवर्षिय योजना वा प्राथमिक ता प्राप्त योजनाहरुको पनि मध्यावधि मुल्यांकन गरिने प्रणाली अबलम्बन गर्ने ।

ग. अन्तिममुल्यांकन

- योजनाका बृहत र लक्ष्य र उद्देश्य हाँसिल भए नभएको, कहाँ, के कस्ता सबल र कमजोर पक्ष रहन गए विश्लेषण गरी व्यवस्थापनलाई उपयुक्त नीति, रणनीति तय गर्न मद्दत पुऱ्याउन अन्तिम मुल्यांकनको ब्यवस्था गर्ने,
- गाउँपालिकाले तयार गरेको आवधिक योजनाको समष्टि अन्तिम प्रभाव मुल्यांकन गर्ने प्रावधान राख्ने,
- मूल्यांकन प्रणालीमा कृषि क्षेत्रको समेत प्रभाव मुल्यांकन गर्न गराउन ब्यवस्था मिलाउने,
- अन्तिममुल्यांकन का लागि तेस्रो पक्षका विज्ञबाट गर्ने गराउने ब्यवस्था गर्ने ।

घ. समीक्षा

- गाउँपालिकामा प्रत्येक चौमासिक र बार्षिक रूपमा संचालित सबै योजना, कार्यक्रम, आयोजना वा क्रियाकलापहरुको प्रगति समीक्षा कार्यपालिकाले गर्ने हुनाले कृषि विकास समितिले पनि समिति अन्तर्गतका सबै कार्यक्रमको समितिमा समीक्षा गरी समीक्षाको निचोड सम्बन्धित कार्यपालिकाको समीक्षा बैठकमा पेश गर्ने,
- यस्तो समीक्षा बैठकको आयोजना गाउँपालिकाको बैठक बस्नु अगाडी निश्चित गर्ने,
- यस समीक्षा बैठकमा सरोकारवाला सबै सरकारी, गैरसरकारी, निजी, सहकारी, विकास साझेदारहरुको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,
- समीक्षामा आँकडा प्रस्तुति गर्नु भन्दा पनि देखापरेका मुद्दा, समस्याहरु बारे छलफल गर्ने र समस्या समाधानका सहज उपायको खोजिगर्ने र कुन तहबाट उक्त समस्या समाधान हुने हो सोको समेत जिम्मेवारी तोक्ने कार्य गर्ने,

- कृषिमा पुँजीगत खर्चमा कमी हुनुमा देखा परेका समस्याको समेत समयमै निदान गरिने गरी समाधान खोज्ने,
- स्थानीय, प्रादेशिक वा राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको २/२ महिनामा समीक्षा गरिने प्रणाली अबलम्बन गर्ने,
- विकास साझेदारहरुको सहयोगमा संचालित योजनाको समीक्षा समेत गर्ने र
- समीक्षा बैठकमा प्राप्त गुनासाहरुलाई समेत सम्बोधन गर्ने ।

ड. प्रतिवेदन

- गाउँपालिकाले पारित गरेको आर्थिक कार्यविधी अनुसारको ढाँचामा आर्थिक प्रतिवेदनमा चौमासिक रूपमा अख्तियार प्राप्त शाखा प्रमुखले तोकिएको कार्यालय वा निकायमा पठाउने,
- भौतिक प्रगति प्रतिवेदन साधारणतया चौमासिक भुक्तान भएको ७ दिनभित्र अख्तियार प्राप्त शाखा प्रमुखले गाउँपालिकामा पठाउने व्यवस्था मिलाउने,
- यसका लागि कृषि संग सम्बद्ध सबै सरोकारवालाबाट समयमै प्रतिवेदन संकलन गरी निश्चित फाराममा राखि एकिकृत गरी सम्बन्धित गाउँपालिकामा पठाउनु पर्ने भएकोले कृषिसँग सम्बद्ध निकायहरुले पनि आ-आफ्नो निकायको भौतिक प्रतिवेदन समितिका सचिव वा शाखा प्रमुख समक्ष पठाउने,
- चौमासिक प्रतिवेदनमा भौतिक प्रगतिका साथै आयव्ययको समग्र स्थिति प्रस्तुत गरिने व्यवस्था गर्ने ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रतिवेदन
- अख्तियारी प्राप्त प्रत्येक निकायले मासिक रूपमा वितीय र प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमको दुइ/दुइ महिनामा र अन्य सबै कार्यक्रमको चौमासिक रूपमा भौतिक प्रगति प्रतिवेदन तोकिएको ढाँचामा सम्बन्धित कार्यपालिकामा पठाउने,
- यसरी पठाएको प्रतिवेदन सम्बन्धित बिषयगत समितिको सचिवलाई समेत उपलब्ध गराउने,

- प्राथमिकता प्राप्त योजनाको २/२ महिनामा प्रमुख वा अध्यक्षले कार्यपालिकामा समीक्षा गरी बाधा अडकाउ भए फुकाउने र समयमा प्रगति हाँसिल गर्ने रणनीति समेत तय गर्ने,
- चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश वा संघीय सरकारको सम्बन्धित मंत्रालयमा एकिकृत गरी महिना भुक्तान भएको १५ दिनभित्र प्रस्तुत गर्ने,
- वार्षिक प्रतिवेदन पठाउने सम्बन्धित कार्यपालिकाले वार्षिक प्रतिवेदन तोकिएको ढाँचामा आर्थिक वर्ष भुक्तान भएको एक महिना भित्र सम्बन्धित जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश तथा संघीय मंत्रालयमा पठाउनु पर्ने छ ।
- प्रगति स्थितिको आधारमा कर्मचारीको कार्यसम्पादन मुल्यांकन गर्ने प्रणाली स्थापित गर्ने यसका लागि प्रत्येक कर्मचारीको कार्य जिम्मेवारी विवरण प्राप्त गरी कर्मचारीको कार्य सम्पादन मुल्यांकन गर्ने ।

परिच्छेद ४

बिबिध:

संसोधन, खारेजी र वचाउ

- क. स्थानीयतहमा संचालित कृषि तथा पशुपन्छी विकासका कार्यक्रम यसै व्यवस्था बमोजिम संचालन भएको मानिनेछ ।
- ख. विगतमा जारी गरिएको स्थानीय कृषि विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका खारेज गरिएको छ र त्यस बमोजिम भएगरेका काम, कारवाही यस कार्यविधि बमोजिम भएगरेको मानिनेछ ।
- ग. कार्यविधि संसोधन: यस कार्यविधिलाई गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार संसोधन तथा खारेजी गर्न सक्नेछ ।
- घ. यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका अन्य कुराहरु स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ र प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

अनुसूचि १

योजनाको प्राथमिकता निर्धारण तथा निर्माणका चरणहरू:

बिषय क्षेत्रगत वा आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा कृषि क्षेत्रको सम्बन्धित स्थान बिशेषको संभाव्यता हेरी देहायका आधारमा प्राथमिकीकरण र कृषि व्यवसायीकरणका माध्यमबाट प्राथमिकताका बिषयमा ध्यान पुर्‍याउने ।

- आर्थिक विकास तथा गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुग्ने,
- उत्पादन मूलक तथा छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने,
- स्थानीय जनताको जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगार बढ्ने,
- महिला बालबालिका तथा पिछडिएका वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने,
- लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण अभिवृद्धि हुने,
- वातावरणीय संरक्षण तथा सम्बर्द्धन, जलवायू परिवर्तन अनुकूलनमा सघाउ पुऱ्याउनुका साथै दिगो विकासको लक्ष प्राप्तिलाई प्राथमिकता दिई तर्जुमा गर्न सघाउ पुऱ्याउने,
- बार्षिक योजना तयार गर्दा बिषय क्षेत्रगत, आवधिक योजनाका लक्ष, उद्देश्य, नीति, रणनीति र कार्यक्रम प्राथमिकता समेतलाई ध्यानमाराखी बार्षिक योजना, कार्यक्रम बजेट तर्जुमा गर्दा ध्यान दिने ।

क. योजना तर्जुमाका चरण र प्रक्रिया

- बार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा बजेट निर्धारण समितिबाट कृषि क्षेत्रको बजेट पूर्वानुमानको सीमा र मार्गदर्शन तयारीमा मागभएको आवश्यक प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने,
- गाउँपालिकाबाट आगामी बर्षको श्रोतको अनुमान, बजेट सीमात थामार्ग दर्शन प्राप्त भएपछि कृषि क्षेत्रसँग सम्बद्ध सबै सरोकारवालाहरु (बिषयगत शाखा, गैरसरकारी संस्था, निजीक्षेत्र, सहकारी संस्था, विषय विज्ञ आदि) को बैठक बोलाउने,
- कृषिक्षेत्र/उपक्षेत्रगत (पशुपन्छी, मत्स्यपालन, फलफूलखेति, तरकारी आदि) को गाउँपालिका स्तरीय र वडा स्तरीय पूर्वानुमानको प्राप्त बर्गिकरणलाई लगानीका क्षेत्रको उपक्षेत्रगत तथा वडा स्तरीय कृषि कार्यक्रमको बजेट पूर्वानुमान र मार्गदर्शन तयार गर्ने,
- प्राप्त बजेट पूर्वानुमान, मार्ग दर्शन र अबलम्बन गरिने नीति रणनीति र बिषय र भौगोलिक क्षेत्रगत लगानीको बाँडफाँट गरी सम्बन्धित शाखा, सेवा केन्द्र, वडा

- वा इकाईमा मार्गदर्शन सहित बजेट पूर्वानुमान पठाइने र सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्ति समेत तोक्री योजना तर्जुमा प्रक्रियाको थालनी गर्ने,
- विषयगत निकाय र गैरसरकारी संस्थाको कार्यक्रम बीचमा पनि परिपूरकता कायम गरी एकिकृत योजना तर्जुमा गर्ने गराउने,
 - वस्तिस्तरमा रहेका कृषक समूह, समिति तथा संस्थासँग अन्तरक्रिया गरी तिनका माग र प्राथमिकताहरूलाई सम्बोधन गर्न र तिनले गर्न सक्ने लागत सहभागितालाई समेत संकलन गरी उनीहरूकै सहभागितामा तोकिएका मापदण्डका आधारमा प्राथमिकता निर्धारण गर्ने,
 - सबै वस्ति र टोल स्तरबाट माग र प्राथमिकता संकलन भए पश्चात सम्बन्धित वडा सचिवले विषयगत र अन्य सरोकारवालासँग छलफल गरी विषय क्षेत्रगत रूपमा कार्यक्रम र बजेट छुट्याउने र बजेट पूर्वानुमानको रकमसँग मेलखाने गरि एकिकृत गरी वडा अध्यक्ष समक्ष घटबढको विवरण पेश गर्ने,
 - यदि कुनै योजना वाकार्यक्रम अत्यन्त जरूरी छ र बजेट पूर्वानुमान भित्र रहन नसकेमा गाउँस्तरीय योजनामा समावेश गर्ने गरी सुची समेत प्रस्तुत गर्ने,
 - वडा समितिले सबै सरोकारवालाको बैठक बोलाई यसरी वस्ती र टोलस्तरबाट संकलित भएको सूचीमा विषयगत प्राथमिकता निर्धारण अनुसार रुजुगरी वडा समितिबाट पारित गर्ने र यसरी पारित गर्दा वडास्तरीय तथा गाउँपालिका स्तरीय योजनामा बर्गिकरण गरी सिफारिश सहित सम्बन्धित कार्यपालिकामा पेश गर्ने,
 - यदि कुनै योजना दुइ वा दुई भन्दा वढि वडामा संचालन गरिनुपर्ने रहेछ भने ती वडा बीचको समन्वय बैठक राखी अन्तरवडास्तरीय योजनाको प्राथमिकता समेत सम्बन्धित कार्यपालिकामा सिफारिश सहित पेश गर्ने,
 - गाउँकार्यपालिका सचिवले वडा वाट प्राप्त सबै सूचीलाई तथा गाउँपालिका स्तरीय विषयगत शाखाबाट प्राप्त सूचीलाई समेत एकिकृत गर्ने र यसरी एकिकृत गरिएको सूचीलाई विषय क्षेत्रगत प्राथमिकताक्रम अनुसार सुची तयार गर्नुका साथै उक्त सूचीलाई वडास्तरीय र पालिकास्तरमा बर्गिकरण गरी सम्बन्धित बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश गर्न अध्यक्ष वा प्रमुख समक्ष प्रस्तुत गरिने र उक्त योजना तर्जुमा समितिमा पठाउने,
 - बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले यसरी प्राप्त योजना र कार्यक्रमलाई सम्बन्धित विषय क्षेत्रगत समितिमा छलफलकालागि पठाउने,

- कृषि सम्बन्धी विषयगत समितिले यसरी वडा, विषय गत शाखा तथा कृषि सम्बन्धि गैरसरकारी संस्था, निजी क्षेत्र र सहकारी संस्थाबाट प्राप्त सुचीलाई एकिकृत गरी आफुलाई प्राप्त बजेट पूर्वानुमान र मार्गदर्शन अनुसार भएन भएको हेर्नुका साथै प्रदेश र संघीय योजना तथा कार्यक्रमसँग परिपूरकता कायम समेत गराउने,
- कृषिसँग सम्बन्धित अन्य विषयगत निकायसँग समेत पारस्परिकता हुनेगरी कृषि सम्बन्धि वार्षिक तथा बहुवर्षिय कार्यक्रम र बजेट प्राथमिकताक्रम निर्धारण गरी गाउँकार्यपालिका स्तरीय बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा राय सिफारीस गरी पठाउने,
- यस गाउँपालिकाका लागि बजेट वक्तव्यमा पारिनु पर्ने कृषि सम्बन्धी नीति समावेश गरी कृषिमा हुने समष्टिगत लगानी र उपलब्धीको प्रक्षेपण सहितको नीति तयार गरी सम्बन्धित सभामा पेश गरिने बजेट वक्तव्यको मसौदा समेत तयार गरी योजना तर्जुमा समितिमा प्रस्तुत गर्ने ।

योजना तर्जुमा समितिले कृषि समितिबाट प्राप्त गरेको एकिकृत कार्यक्रम, बजेट र नीति गाउँपालिकामा पठाउनु अगाडी निम्न कार्य गर्ने,

- सम्बन्धित क्षेत्रमा संचालन हुने योजना र कार्यक्रममा दोहोरोपन आउन नदिने गरी आपसी तादाम्यता र परिपूरकता कायम गर्ने व्यवस्था मिलाउने,
- बजेट तथा कार्यक्रमको विषय क्षेत्र सम्बन्धित समितिमा पुनःछलफल गराउनु पर्ने भए गराई अन्तिम प्रस्ताव तयार गरी कार्यपालिकामा पेशगर्न आदेश दिने,
- आवधिक योजना तयार भएको रहेछ भने उक्त आवधिक योजनाको दूरदृष्टि, लक्ष्य, उद्देश्य, नीति र कार्यक्रमका प्राथमिकता अनुकूल भएन भएको हेरी उक्त आवधिक योजनासँग तालमेल हुने गरी प्रस्तुत गर्ने,
- संघीय सरकारमा नेपालसरकारले बजेट प्रस्तुत गर्ने समय जेष्ठ १५ गते तोकिएको हुनाले बजेट वक्तव्यको संघीय नीति समेत स्थानीयतहमा असरपर्ने भए सो विषय समेत स्थानीयतहको नीति र कार्यक्रम समावेश गर्ने,
- त्यस्तै प्रदेश सरकारले जेष्ठ मसान्तभित्र बजेट र कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने हुँदा स्थानीय तहलाई असर पर्ने भए सो विषय समेत स्थानीयतहको नीति र कार्यक्रममा समावेश गर्ने,
- आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रमको अन्तिम प्रस्ताव तयार गर्ने,

- यदि बहु-वर्षिय योजना रहेछ भने त्यसको लगानीको प्रक्षेपण र उपलब्धि लक्ष्य समेत निर्धारण गरी प्रस्तुत गर्ने,
- बजेट सीमा भित्र रही बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्ने र घाटा बजेट प्रस्तुत गर्न बन्देज रहेको हुँदा कुनै हालतमा पनि घाटा बजेट र कार्यक्रम सिफारिश नगर्ने,
- सम्बन्धित गाउँसभामा प्राप्त बजेट तथा कार्यक्रममा छलफल गरी अषाढ २५ गतेभित्र कार्यपालिकासँग केहि थप बुझ्नु पर्ने भएमा कार्यपालिकामा निर्देशन सहित प्रस्ताव सम्बन्धित कार्यपालिकामा फिर्ता पठाउने व्यवस्था गर्ने,
- कार्यपालिकाले यसरी प्राप्त फिर्ताहुन आएको बजेट तथा कार्यक्रममा केहि हेरफेरगर्न उचित देखिएमा वा नदेखिएमा पुष्ट्याई सहित पुनःसम्बन्धित सभामा राय सहित पेश गर्ने,
- सम्बन्धित सभाले अषाढ मसान्त भित्र बजेट र कार्यक्रम पारित गरिसक्नु पर्ने,
- बजेट र कार्यक्रम सार्वजनिकिकरणः
- सभाबाट स्वीकृत भएपछि विभिन्न संचार माध्यमबाट सर्वसाधारणको जानकारीका लागि बजेट, कार्यक्रम र लिइएका नीति कार्यपालिकाले प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।
- ख. योजना कार्यान्वयन
- गाउँसभाबाट पास भएका कृषि योजनाहरूको प्रभावकारी संचालनका लागि आवश्यकता अनुसार स्थानीय मापदण्ड तयार गरिसोको आधारमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नेछ,
- सबै सरोकारवालाले कार्यक्रम र बजेटको कार्यान्वयन र जिम्मेवारीको तालिका तयार गर्ने,
- कार्यक्रम स्वीकृत भए पश्चात सरोकारवाला सबै विषय प्रगति प्रतिवेदन आम संचार माध्यम मार्फत सार्वजनिक गर्ने गराउने र कार्यालयको सूचना पाटी र वेबसाइटमा राख्ने ।